

In de zomer is de transparante kroon van *Gymnocladus* gevuld met groot dubbelgeveerd blad. Wanneer dat in de herfst afvalt, gaat de aandacht naar de open takkenstructuur en de kleur van de dikke twijgen. Zo is *Gymnocladus* jaar rond herkenbaar.

Tekst en foto: Emiel van den Berg
Foto: www.visionspictures.com

De vlinderbloemfamilie, de Fabaceae, is een uitgebreide familie met vooral fraai bloeiende vertegenwoordigers als *Cercis*, *Laburnum*, *Cytisus* en *Wisteria*. Een paar familieleden zijn geliefd vanwege hun fraaie samengestelde blad. Behalve voor *Robinia* en *Gleditsia* geldt dat voor *Gymnocladus*. De groenachtige bloemen van deze boom spelen geen opvallende rol. Alle aandacht gaat naar het fraaie blad en het karakteristieke wintersilhouet. De wetenschappelijke naam *Gymnocladus* is opgebouwd uit de Griekse woorden *gymnos* en *klados*. Het eerste betekent naakt en het tweede twijg. Samen zinspelen ze op de schaarse vertakking en het feit dat de takken alleen aan de top bebladerd zijn. Vandaar dat de kroon van *Gymnocladus* relatief open is en goed zonlicht doorlaat. *Gymnocladus* kent zes soorten waarvan er slechts twee in cultuur zijn. *G. chinensis* is afkomstig uit China maar voor het Nederlandse klimaat onvoldoende winterhard. *G. dioica* doorstaat de Nederlandse winters probleemloos en is daarom een boom die in ons land op kleine schaal wordt gekweekt.

KOFFIEBONEN

G. dioica groeit van nature in het centrale oostelijke deel van de Verenigde Staten en werd in 1748 ingevoerd in Engeland. De forse boom van 10 tot soms wel 30 meter hoogte heeft een onregelmatige ronde tot ovaalvormige kroonvorm en een donkergrijze gegroefde stam. Naarmate de boom ouder wordt, krijgt de bast een ruwere uitstraling. Ook de jonge twijgen zijn grijs. Behalve kaal zijn die twijgen ook onregelmatig dik. Omdat de vertakking relatief bescheiden is, vallen ze in de winterperiode duidelijk op. Als een van de laatste bomen loopt *Gymnocladus* pas in de tweede helft van mei uit. Het jong uitlopende blad is iets roze gekleurd. Het (meestal dubbel) geveer-

Gymnocladus

Gymnocladus valt ook in de winter op

de blad ontvouwt zich uiteindelijk tot blad van soms wel 80 cm groot, zowel in de lengte als de breedte. Elk individueel blaadje is eirond en tot 8 cm lang. De bladtop is zwak toegespitst. In de herfst kleurt het gehele blad naar geel en wanneer het afvalt blijven de bladstelen, die vaak roodachtig van kleur zijn, opvallend lang aan de boom. Behalve dat de structuur en de uitstraling van de kale twijgen gelijkenis vertonen met doodsbeenderen, geldt dit ook voor de lange bladstelen. De brede bladvoet lijkt sterk op een gewricht. Vandaar dat de boom als Nederlandse naam doodsbeenderenboom heeft gekregen. De groenachtige bloemen – de boom bloeit overigens pas na vele jaren – zijn klein en staan in dichte pluimen. Die pluimen zijn iets afhankelijk en bereiken een lengte tot 25 cm. Na de bloei volgen platte harde peulen die 20 tot 30 cm lang kunnen worden. Eenmaal gerijpt hebben ze een (rood)bruine kleur en blijven ze nog lang aan de boom hangen. In Nederland vormt de boom overigens slechts zelden peulen. De soortnaam *dioica* betekent letterlijk tweehuizig. Er zijn dus bomen met mannelijke en bomen met vrouwelijke bloemen. Niet elke boom krijgt daarom peulvruchten. Overigens komt het ook voor dat bomen

tweeslachtig zijn, dus zowel mannelijke als vrouwelijke bloemen hebben. In de peulen zitten slechts enkele vrij grote harde zaden omgeven door moesachtig vruchtvlees. In met name China kennen die peulen diverse toepassingen. Fijngemalen dienen ze als basismateriaal voor zeep. Door er ingrediënten als honing, kamfer en sandelhout aan toe te voegen, krijgt de substantie een aangename geur. Het verhaal gaat dat de zaden van de Amerikaanse soort door de eerste kolonisten gebruikt werden voor het maken van koffie. Vandaar de Engelse naam Kentucky coffe tree. Rauw gegeten zijn de zaden overigens giftig.

BONTBLADIG

Van *G. dioica* is slechts één cultivar bekend; *G. dioica* 'Variegata'. Kenmerkend voor deze vrij zeldzame boom zijn de onregelmatige witte vlekken en stippen op het groene blad. De groei is trager dan bij de soort. Omdat de doodsbeenderenboom een penwortel vormt, groeit hij het liefst in vruchtbare en goed losgemaakte grond. Door zijn trage groei is de boom goed toepasbaar in tuinen van beperkte omvang. Snoeien is echter niet raadzaam omdat dat de karakteristieke habitus aantast.